

Wstęp

W każdym niemal miejscu, gdzie czynni są prawnicy zajmujący się obrotem polsko-niemieckim i polscy prawnicy zajmujący się prawem unijnym, spotkać można absolwentów Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Większość z nich przeszła w zakresie prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowego postępowania cywilnego przez szkołę Profesora *Dietera Martiny*. Większość z nich doświadczyła też na swojej uniwersyteckiej drodze życzliwości Profesora, który był jednym z najbardziej zaangażowanych w rozwijanie współpracy z Polską profesorów Viadriny. Silna pozycja Jubilata w doktrynie niemieckiego i europejskiego prawa kolizyjnego sprawia zaś, że jest On powszechnie znany i ceniony wśród przedstawicieli polskiej doktryny prawa cywilnego, w szczególności pośród osób zajmujących się prawem kolizyjnym i międzynarodowym postępowaniem cywilnym.

Polski wątek w bogatym naukowym życiorysie Jubilata zasługuje na szczególne zaznaczenie. Niełatwo byłoby znaleźć niemieckiego uczonego, który na polską publikację jubileuszową zapracował w swoim życiu zawodowym w takim stopniu jak Profesor *Martiny*. Dlatego też zrodziła się inicjatywa wydania polskiej publikacji jubileuszowej z okazji siedemdziesiątych urodzin Profesora. Ukazuje się ona obok i w uzupełnieniu właściwej książki jubileuszowej Profesora, klasycznej niemieckiej *Festschrift*, do opracowania której przystąpiło środowisko współpracowników Jubilata związanych z Instytutem Maxa Plancka w Hamburgu.

Dieter Martiny urodził się 21.3.1944 r. w Großmöllen, dzisiejszym Mielnie. Z miastem tym jego rodzina nie była jednak związana silnie. Jej pobyt na Pomorzu wynikał ze służby wojskowej ojca Jubilata. Maturę Profesor *Martiny* zdał w 1963 r. w Emden w Dolnej Saksonii. Studia prawnicze odbył w Hamburgu, Heidelbergu, Fryburgu i Monachium. Stopień doktorski uzyskał w 1975 r. na Uniwersytecie Ludwika Maksymiliana w Monachium na podstawie rozprawy pod tytułem *Nichtstreitige Verfahren in Frankreich – Ein Vergleich der freiwilligen Gerichtsbarkeit mit der „procédure en matière gracieuse” und dem Verfahren des „juge des tutelles”*. Stopień doktora habilitowanego uzyskał na tej samej uczelni w 1995 r. na podstawie poświęconej roszczeniom ali-

mentacyjnym rozprawy habilitacyjnej pod tytułem *Unterhaltsrang und -rückgriff*. Od 1974 r. aż do chwili powołania na stanowisko profesora Viadriny (1996 r.) Jubilat związany był zawodowo z Instytutem Prawa Porównawczego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Maxa Plancka w Hamburgu. Katedrę Prawa Prywatnego, Prawa Prywatnego Międzynarodowego i Komparatystyki Prawa na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą piastował aż do przejścia w stan spoczynku w 2009 r.

Przejścia w stan spoczynku nie należy w przypadku Jubilata rozumieć dosłownie. Powrót Profesora do Hamburga związany był z powrotem do współpracy z Instytutem Maxa Plancka. Profesor *Martiny* nadal prowadzi zajęcia z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowego postępowania cywilnego na Viadrinie, wygłasza wykłady w całej Europie, publikuje i angażuje się w rozmaite projekty naukowe. Jego kalendarz nie nosi żadnych znamion stanu spoczynku.

Nie sposób nawet w zarysie omówić bogatego dorobku publikacyjnego Jubilata. Składa się na niego ponad 160 artykułów naukowych, wiele pozycji książkowych napisanych samodzielnie, we współautorstwie i zredagowanych, a także około 10 glos, ponad 16 recenzji książek i opracowania komentarzowe (w tym w jednym z najbardziej renomowanych komentarzy w Niemczech – *Münchener Kommentar zum BGB*). Nie sposób nie wspomnieć wreszcie o wydany w 1984 r. ponad 800-stronicowym dziele dotyczącym uznawania obcych orzeczeń w prawie niemieckim (*Anerkennung ausländischer Entscheidungen nach autonomem Recht*), stanowiącym tom III/1 opracowania systemowego *Handbuch des Internationalen Zivilverfahrensrechts*, a także o redagowanej wspólnie z *Christianem Reithmannem* książce poświęconej międzynarodowemu prawu umów (*Internationales Vertragsrecht*), która doczekała się w 2010 r. siódmego wydania. Obie pozycje należą do kanonu literatury w obszarach, których dotyczą.

Prawo prywatne międzynarodowe i międzynarodowe postępowanie cywilne obejmują współcześnie praktycznie wszelkie obszary prawa prywatnego. Równie zróżnicowane tematycznie są też zainteresowania naukowe Jubilata, obejmujące rozmaite aspekty zarówno prawa kolizyjnego, jak i szeroko pojętego międzynarodowego postępowania cywilnego. Obok międzynarodowego prawa umów, w zakresie którego Profesor jest uznanym w Europie autorytetem, na wyróżnienie zasługuje jednak prawo rodzinne. Zajmuje ono szczególne miejsce w sercu Jubilata. Był on jednym z entuzjastów, którzy w ramach *Commission on European Family Law* rozpoczęli badania nad europejskim merytorycznym prawem rodzinnym pod kątem możliwości przyszłego zbliżenia w Europie stanu prawnego w tym zakresie.

Profesor był i jest nauczycielem, Mistrzem i wzorem dla całego zastępu swoich uczniów. W ramach Polsko-Niemieckich Studiów Prawniczych chętnie podejmował się opieki nad polskimi magistrantami, tworząc zgrany naukowy zespół z profesorami Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. zw. dr hab. *Marianem Kępińskim* i prof. zw. dr hab. *Janiną Panowicz-Lipską*, a także z innym profesorem Viadriny – prof. dr hab. *Rolandem Wittmannem*. Jubilat wypromował 15 doktorantów¹, w tym 4 prace doktorskie osadzone częściowo w prawie polskim. Tych ostatnich byłoby znacznie więcej, gdyby moment dziejowy bardziej sprzyjał skupianiu się przez polskich absolwentów Viadriny na refleksji naukowej, a zew praktyki i służby publicznej, związany z przemianami gospodarczymi w Polsce i wprowadzeniem Polski do Unii Europejskiej, nie był tak silny, jak miało to miejsce w okresie pracy Jubilata jako profesora uniwersyteckiego.

Jubilat aktywnie angażował się w prace Szkoły Prawa Niemieckiego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Polskim studentom Viadriny Profesor wielokrotnie służył w wymierny sposób wsparciem jako wieloletni pełnomocnik Uniwersytetu ds. obcokrajowców (*Ausländerbeauftragter*)² oraz pełnomocnik Uniwersytetu ds. akademickiej współpracy międzynarodowej i Programu ERASMUS. Z socjaldemokratycznymi przekonaniem Jubi-

¹ *P. Bierbach*, Benchmarking – Rechtliche Einordnung und kartellrechtliche Zulässigkeit, 2001; *J. Büßler*, Das Verbraucherschützende Vertragslösungsrecht im europäischen Vertragsrecht, 2001; *N. Witzleb*, Geldansprüche bei Persönlichkeitsverletzungen durch Medien – Ein Vergleich des deutschen und englischen Rechts, 2001; *A. Weber*, Die Vergemeinschaftung des Internationalen Privatrechts durch die EG, 2004; *K. Guzenda*, Verbraucherrechte bei Lieferung einer vertragswidrigen Ware nach deutschem und polnischem Recht, 2007; *P. Rataj*, Schadensersatzansprüche des Bauherrn wegen Baumängeln. Eine rechtsvergleichende Betrachtung des deutschen und des polnischen Rechts, 2008; *R. Giesen*, Die Anknüpfung des Personalstatuts im norwegischen und deutschen internationalen Privatrecht, 2010; *P. Maesch*, Kodifikation und Anpassung des bulgarischen IPR an das Europäische Recht, 2009; *Ch. A. Schneider*, Die Kollision Allgemeiner Geschäftsbedingungen im internationalen geschäftsmännischen Verkehr, 2009; *S. Birkel*, Nachehelicher Vermögensausgleich und Unterhalt im deutschen und kalifornischen Recht: Voraussetzungen und vertraglicher Ausschluss, 2010; *N. Carell*, Die Rechtsposition des nichtehelichen Vaters im Elternkonflikt in Deutschland und England, 2010; *A. Hachmeister*, Gestohlene und unrechtmäßig verbrachte Kulturgüter im nationalen und internationalen Kaufrecht sowie im Einheitskaufrecht, 2011; *M. Krzymuski*, Umweltprivatrecht in Deutschland und Polen unter europäischem Einfluss, 2011; *M. H. Hamoud*, Der B2B-Vertragsschluss im E-Commerce nach deutschem und syrischem Recht, 2011; *M. Margoński*, Grenzüberschreitende Tätigkeit des Nachlasspflegers in deutsch-polnischen Nachlasssachen, 2012.

² Jubilat podchodził do tej funkcji niezwykle poważnie, a urzędnicy frankfurckiego Urzędu ds. Obcokrajowców i innych urzędów w mieście mieli w Profesorze – a w czasach przed wejściem Polski do Unii Europejskiej nie było to pozbawione znaczenia – zawsze znakomicie przygotowanego partnera do rozmów.

lata związane było pełnienie funkcji docenta zaufania (*Vertrauensdozent*) Fundacji im. Friedricha Eberta, w ramach której służył wsparciem stypendystom tej fundacji studiującym i doktoryzującym się na Viadrinie.

Oddawana w ręce Czytelników publikacja ma charakter zróżnicowany. Składają się na nią artykuły uczniów Profesora posługujących się językiem polskim oraz przedstawicieli młodszej generacji polskiej doktryny (doktorantów i habilitantów), dotyczące głównie prawa kolizyjnego. Są to artykuły o różnym charakterze: od naukowych, przez teksty łączące w sobie spojrzenie praktyczne i pogłębioną analizę teoretyczną, po teksty autorstwa praktyków.

Niniejsza książka nie powstałaby bez finansowego wsparcia Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego w Collegium Polonicum w Słubicach. Osobiste podziękowania należą się ponadto Dyrektorowi Instytutu prof. zw. dr hab. dr h.c. *Andrzejowi J. Szwarcowi*, który od początku z dużą życzliwością przyjął inicjatywę wydania książki, a następnie udzielał jej redaktorom bezcennej pomocy w przedzieraniu się przez niezbędne procedury. Za korektę językową części z niemieckich streszczeń oraz przekład pozostałych abstraktów na język niemiecki bardzo dziękujemy dr *Ulrichowi Ernstowi*. Cenne uwagi recenzyjne do pojedynczych tekstów zgłosili dr *Michał Wojewoda* oraz dr *Konrad Zacharzewski*.

Po czasie konfliktu i wojny nadchodzi czas mozolnego zasypywania okopów oraz inicjowania i rozwijania współpracy. Na tym zbudowane było życie zawodowe Profesora. Redaktorzy mają nadzieję, że niniejsza pozycja z okazji siedemdziesiątych urodzin Jubilata, zawierająca głosy autorów z różnych ośrodków i o różnych rodowodach, będzie małym krokiem w tym kierunku. Czytelnikom życzymy inspirującej lektury, zaś Jubilatowi – 100 lat zdrowia i satysfakcji z publikacji dopiero planowanych.

Frankfurt nad Odrą, Słubice, luty 2013 r.

Marcin Krzymuski, Marcin Margoński